הרב מרדכי פייג

טלטול ספר תורה לסידרת אימונים

שאלה
הובלת ס״ת לאנשים חשובים וחבושים
הוצאת ס״ת בארון
סיכום

שאלה
חיילים היוצאים לסדרת אימונים בשטח, הנמשכת כמה ימים, מבקשים לקחת עמהם את ספר התורה.

הובלת ס״ת לאנשים חשובים וחבושים
במשנה (יומא פרק ז משנה א) שנינו:

״חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת. וראש הכנסת נותנו לסגן. והסגן נותנו לכהן גדול. וכ״ג עומד ומקבל וקורא וכו׳״.

ובירושלמי (שם) מקשינן:

״את אמר הולכין אחר תורה והכא תימא מוליכין תורה אצלו. אלא ע״י שהם גדולים התורה נתעלה בהם״.

ובהמשך:

״והא תמן מוליכין אורייתא גבי ריש גלותא. א״ר יוסי בר׳ בון: תמן ע״י שזרעו של דוד משוקע שם, אינון עבדין כמנהג אבותם״.

דהינו שאילולא שריש גלותא מזרע דוד לא היו מוליכין תורה אצלו כיון שאינו חשוב בתורה (ברכת אליהו חלק ב סימן קלה).
ה׳מרדכי׳ (ספ״ק דר״ה) הביא ירושלמי זה להלכה, וכן הובא בטור (או״ח סימן קלה). הרי לנו עד עתה שלאדם חשוב בתורה נביא ס״ת לקריאה.
בהגהות אשר״י (פ״ק דברכות) כתב בשם ׳אור זרוע׳ דבעינן שיהיה חולה ואדם חשוב, ואז כאשר יהיו איתו עשרה מתפללים, נביא ס״ת ויקראו עימו. הרי לנו חומרא של חולה בתוספת להיותו אדם חשוב.
ב׳כף החיים׳ כתב בשם ׳עדות ביהוסף׳ שכן דעת המחבר (שתובא לקמן) שגם בגדול מביאים פרט לכ״ג, סגן ושכמותם, אשר מדרגתם לא קיימת בזמננו.
אך ב׳דרכי משה׳ כתב שבאו״ז עצמו משמע דלאדם חשוב אע״פ שאינו חולה, וכן חולה ללא סיבת אדם חשוב, שרי. וכן כתב המג״א.
וב׳כף החיים׳ (קלה פד) כתב כן גם בשם הגר״א ובעל ׳שמן למאור׳.
המחבר (או״ח שם סעיף יד) כתב:

״בני אדם החבושין בבית האסורים אין מביאים אצלם ס״ת אפי׳ בר״ה וביוהכ״פ״.

ומציין הגר״א דמקור ההלכה בירושלמי הנ״ל. וא״כ קשיא כיון דהירושלמי דיבר בבני אדם היכולים לילך למקום הס״ת ולכן הוי זילותא בהולכת הס״ת אצלם (פרט לאדם

חשוב בתורה). אך באנוסים, כגון אסירים וחולים, מדוע לא נביא התורה אליהם, הרי ליכא זילותא כשבני אדם מהדרין אחריה לקריאה כשאין באפשרותם לילך?
כך הקשה ב'פרי חדש', והביאו ה'ביאור הלכה'.
קושיא זו סללה את דרכו של ה'אור זרוע' שהובאה ב'דרכי משה', שלחולה מותר להביא ס"ת כיון שהוא אנוס. ובלשון האו"ז: "דאם לאותם מביאים בעבור כבודם, לזה שאנוס כ"ש שמביאים לביתו"! ולדעת האו"ז חולה (וכנראה גם אסיר) הרוצה לקרוא, יאסוף עשרה מתפללים ויביא ס"ת ויקרא.
אך כעת טעונה דעת המחבר בירור. מדוע אסר באסירים להביא ס"ת ולקבץ עשרה ולקרוא. הרי הם אנוסים ואין בהבאת ס"ת משום בזיון?
מיישב ה'אליהו רבה' (מובא ב'ביאור הלכה' שם) דדעת ה'מרדכי' (דהוא מקור דברי המשנ"ב) מיירי באסיר יחידי, דכיוון דאין חל על היחיד מצות קריאת התורה כשאינו יכול לבוא למקום הס"ת, לכן לא נביא עשרה וס"ת. אך בעשרה אסירים כיון שחייבים בקריאת התורה, גם לדעת ה'מרדכי' נביא ס"ת ונקרא.
אך ב'כף החיים' (ס"ק עג) פסק דאף בעשרה אסירים חבושים הרוצים לקרוא, אין מביאים להם ס"ת (וביסס דבריו ע"פ המג"א בס"ק כא).
הרי לנו דבאדם חשוב יחידי פסק הרמ"א להקל, ובחולה יחידי פסק האו"ז להקל, ובמשנ"ב כתב דכדאי להחמיר להכין הס"ת מקודם גם לאדם חשוב. אך בעשרה אנוסים רוב הדעות יקלו להביא ס"ת לקרוא. ואין בכך זלזול ס"ת בהולכתו, כיון שיש עשרה שרוצים לקרוא ואין יכולת בידם.

הוצאת ס"ת בארון

המהר"ם פדואה (סימן פח) כתב: "אבל אם מכינים לו ארון או תיבה על יום או יומים שרי". וברמ"א: "אבל אם מכינים לו ס"ת יום או יומים קודם מותר". והוסיף המג"א (ס"ק כב): "משמע דהעיקר תלוי באם שעושין שם מקום קבוע לס"ת שרי".
הט"ז כותב שלא מצא מקור לחילוק זה. וכנראה טעמו דאז אין נראה שהוא מביא ס"ת רק לקריאה אלא קובע לו דירה. במשנ"ב הסיק מדברי המג"א והא"ר דלא בעינן בדווקא הכנת יום או יומים, אלא אף אם הכין מקום לס"ת באותו יום, שיהא מונח שם יום או יומים, רק שיניח הספר במקומו הקבוע קודם הקריאה, ולאחר הקריאה יחזיר הספר לארון הקבוע שאז אין מינכר שהובא רק לקריאה. וכן פסק ב'כף החיים', אך הוסיף דכל הקולא הנ"ל איננה ע"פ הקבלה. כיון דבזוה"ק (פרשת ויחי דף קלה וכן בפרשת אחרי מות) כתב דאפי' מבית הכנסת לבית הכנסת אחר לא יוציא ס"ת. והרי הביהכנ"ס שאליו מובא הס"ת ודאי קיים ארון קודש, ומדוע לאסור. ורק הר"ם רקנטי (סימן מג) התיר להוליך הס"ת, אך בתנאי שיהיו בני אדם המלוים את הספר בהליכתו.
בערוך השולחן (או"ח סימן קלה) הביא לקולא כדלעיל. אך הוסיף שהמנהג להביא ס"ת רק למקום בו יקראו ג' בני אדם בג' פעמים, ובפחות מכך נוהגים לאסור. אך לא מצאנו מקור ברור לדבריו.
ב'הר צבי' (סימן עג) הוסיף דס"ת של יחיד או ס"ת שמתחילה נכתב לשם טלטול למקום הצריך אפשר שלא אסרו לטלטל. והוכיח דבריו מהגמרא יומא (שם). ונראה שגם ה'כף החיים' הסכים לדבריו.

סיכום

ע״פ כל האמור לעיל, עשרה חיילים היוצאים לשדה לתקופה בה יקראו בספר ג׳ פעמים. יכינו ארון קודש מכובד לס״ת, ויביאו הספר עמהם. ואף כאשר מגיעים לשדה ביום הקריאה. יביאו הספר מבעוד מועד לפני הקריאה או לפני תחילת התפילה, ויכניסוהו לארון, כך שבשעת הקריאה לא יראה שהובא רק לקריאה. ונראה שגם אם לא יקראו בו ג׳ פעמים יש להקל ע״פ רוב הפוסקים. אך בפחות מעשרה נראה שאין להביאו כיון שאינם חייבים בקריאה. ואף שביניהם תלמיד חכם לא יביאו, כיון שיש מחמירים באדם חשוב לבד (משנ״ב ס״ק נ), וכן י״א שרק חשוב ככה״ג וסגנו.

אך בס״ת המיועד מלכתחילה לשם טלטול, מסעות, אימונים וכד׳. יהא מותר להביא למקום הצריך, אך עדיף להקפיד על ארון קודש ועשרה חיילים . ובוודאי כאשר הספר מיועד לטלטול בתוך ארון קודש נייד ומכובד, משמע דלכו״ע שרי לטלטלו כדי לקרוא בו.

אבל לגבי טלטול עבור אדם בודד או לצורך הטְקְסִיוּת, יש לפקפק האם זהו כבודו של ספר התורה.

¤ ¤ ¤